

‘Een heftig leven en dan in de groep!’

Het twaalfde Groepen-congres: een verslag

Pepijn Steures is psychiater en groepspsychotherapeut i.o. en werkt voor de Symfora Groep op afdeling de Zwaluw, Centrum voor Persoonlijkheidsstoornissen.

Op 3 april van dit jaar vond in De Reehorts te Ede voor het twaalfde jaar het congres ‘Groepen’ plaats, jaarlijks georganiseerd door Roelof Wolters, opleider binnen de NVGP en docent van de cursus ‘Werken met Groepen’. De bijeenkomst trekt een breed publiek. Doordat het congres zich richt op alle medewerkers binnen de GGZ met een voorliefde voor groepen, vervagen op deze dag de grenzen tussen de verscheidene vakgebieden en beroepsverenigingen. Sociotherapeuten, vaktherapeuten, GZ-psychologen, klinisch psychologen, psychotherapeuten en psychiaters werkzaam bij GGZ-instellingen in heel Nederland, zetten zich in om een samenhangend programma aan te bieden dat zich richt op de dagelijkse praktijk.

Het thema was deze keer ‘Een heftig leven en dan in de groep!’. Een logisch vervolg op voorgaande congressen, waarbij het onderkennen en bewerken van positieve maar ook negatieve krachten die werkzaam zijn in groepen, steeds centraal hebben gestaan. Cliënten met een heftig leven of een voorgeschiedenis gekenmerkt door verwaarlozing, misbruik, mishandeling, trauma, en cliënten met heftige problematiek, persoonlijkheidsproblematiek, midde-

lenmisbruik of delinquent gedrag kregen speciale aandacht.

Het congres werd, traditioneel, geopend met twee lezingen, gevolgd door parallelsessies in kleine werkgroepen en afgesloten met theater.

Lezingen

De eerste lezing, ‘Opgroeien in groepen’, werd verzorgd door Marian Ploegmakers-Burg. Zij is GZ-psycholoog, klinisch psycholoog, psychoanalytica voor kinderen en adolescenten, supervisor van de NVPA, VKJP, NVGP en werkt bij het Amsterdams Instituut voor Gezins- en relatietherapie en in eigen praktijk. In een heldere en inspirerende uiteenzetting onderstreepte zij het belang van groepen in de verschillende ontwikkelingsfasen van de mens. Met talloze onderhoudende voorbeelden, die bij de toehoorders herinneringen aan hun eigen ontwikkeling opriepen, maakte zij duidelijk welke belangrijke bijdrage groepen leveren aan de persoonlijke ontwikkeling: spel, creativiteit, mentaliseren, rivaliseren, agressiviteit en gender- en seksuele ontwikkeling. Zij liet zien dat veel van de heftigheid in het leven van kinderen en adolescenten past bij

de normale ontwikkeling en een plek krijgt binnen de vele groepen waarvan zij deel uit maken. Daarnaast vestigde zij de aandacht op de stimulerende, helende en therapeutische invloed die groepen kunnen hebben op het moment dat de ontwikkeling stagneert of als mensen in hun leven geconfronteerd worden met traumatische ervaringen.

De tweede lezing, 'MBT, de behandeling bij uitstek voor cliënten met een heftig leven', werd verzorgd door Ad Gerritsen, psychiater, (groeps)psychotherapeut en psychoanalyticus. Ad Gerritsen werkt als coördinator MBT op de unit deeltijd van Brinkveld, Altrecht GGZ te Zeist. In zijn voordracht werd een compleet beeld geschetst van de intensieve behandelvorm *Mentalization Based Treatment*, zoals deze ontwikkeld is door Fonagy en Batesman. MBT is ontwikkeld voor patiënten met een ernstige persoonlijkheidsstoornis. In kort tijdsbestek kwamen aan de hand van praktijkvoorbeelden, de doelgroep en indicatiestelling, het referentiekader, de opzet van de behandeling, en de houding van de therapeut aan bod. Mentaliseren is het permanent aanwezige en onbewuste proces waardoor mensen in staat zijn uitingen en handelingen van zichzelf en de ander te zien en ervaren als gemotiveerd door interne gedachten, intenties en overtuigingen. Het programma biedt een combinatie van individuele en groepspsychotherapie. Er worden therapievormen aangeboden die expliciet het vermogen om te mentaliseren bevorderen (bijvoorbeeld psycho-educatiegroepen, schrijfofdrachten). Daarnaast richt men zich op impliciete men-

taliseringsprocessen. De groepspsychotherapie vereist een grote mate van mentalisatie en de interactie tussen groepsgenoten biedt de mogelijkheid met deze complexe vaardigheid te oefenen.

Parallelsessies

De middag werd gevuld met parallelsessies, verzorgd door ervaren groepswerkers vanuit verschillende vakgebieden. In totaal had de deelnemer een keuze uit achttien workshops waar het thema van de dag – in groepen van tussen de vijftien en twintig personen – verder werd belicht. Na een ochtend van voornamelijk luisteren konden de deelnemers nu actief aan de slag: vragen stellen, discussiëren of nieuwe ervaringen opdoen in rollenspelen en andere werkvormen. Met de mogelijkheid om aan twee workshops deel te nemen maakten pakkende titels als 'Rupsje Nooitgenoeg', 'Elektriciteit in adolescentengroepen' en 'Dansend naar meer vertrouwen!' het de deelnemers moeilijk om een keuze te maken.

In de workshop 'Crisis en grensoverschrijdingen' van Clemens Janzing, psycholoog en psychotherapeut met eigen adviespraktijk, werd stilgestaan bij de voorwaarden die bijdragen aan het optreden van grensoverschrijdingen tussen medewerkers en cliënten, en medewerkers onderling. Hij stelde dat aan veel van de grensoverschrijdingen in het contact met cliënten agressie als reactie op teleurstelling ten grondslag ligt: teleurstelling in privécontacten, in werkcontacten en in patiëntencontacten.

Een hulpverlener kan op teleurstellingen reageren met constructieve, dan wel destructieve agressie. Destructieve agressie ontstaat op het moment dat er onvoldoende ruimte is voor constructieve agressie en kan zowel actief (bijvoorbeeld schelden, klagen over cliënten) als passief (bijvoorbeeld terugtrekken, een overmatig beroep doen op collegae) tot uiting komen. Om te voorkomen dat agressie door teleurstelling in één contactgebied (privécontacten, werkcontacten, patiëntencontacten) wordt geuit in andere contactgebieden, onderstreepte Janzing het belang van een goede organisatie met een heldere taakomschrijving en -verdeling en een vaste kern van ervaren medewerkers, waarin teamleden 'zichtbaar' werken en zorgdragen voor een goede informatiehuishouding. Binnen het behandelteam dient een cultuur te worden gestimuleerd die voldoende ruimte biedt voor constructieve agressie. In een casus werd de focus gelegd op het functioneren van het team als geheel. Na allereerst een duidelijk omschrijving te formuleren van het probleem binnen het team, werd gezocht naar constructieve oplossingen en preventieve maatregelen.

Tot slot

De dag werd besloten met theater. Een geestverruimend optreden van cabaretier Marinus Knoope, zorgde aan het einde van de werkdag voor passende ontspanning. In zijn omschrijving van de 'Creatiespiraal' (www.decreatiespiraal.nl) schetste hij de weg van wens naar werkelijkheid. Een rela-

tiverende kijk op het pad dat wij allen bewandelen als we ons in alle volledigheid willen uitdrukken in onze wensen en behoeftes.

Knoope schrijft op zijn website: 'Wie geoogst en genoten heeft, kan langzaam tot rust komen. Een tijd van bezinning. In stilte verkeren in het bos, bij de open haard, in de meditatiekamer, de tempel. En dan komen de nieuwe wensen. Als je lang genoeg in jezelf verblijft, het duister in jezelf betreedt en onderzoekt, komen er nieuwe verlangens bij je boven en ontdek je wat jij in dit leven werkelijk wenst. Het hele creatieproces begint weer van voren af aan. De cyclus is rond.'

Ik hoop dat Roelof Wolters hetzelfde idee in zijn achterhoofd had toen hij na zijn harde werk, de vele voorbereidingen en de geslaagde congresdag bij zijn open haard zat. Dan mogen we volgend jaar weer een inspirerende en tegelijkertijd ontspannende dag tegemoet zien.